

LEXICAL ACQUISITION TO ROMANIAN THROUGH PROFESSIONAL LANGUAGES

Mihaela Hriban

Lecturer, PhD., „Vasile Alecsandri” University of Bacău

Abstract: The purpose of this paper is to bring into light some aspects concerning the enrichment of the Romanian vocabulary by means of words with different etymologies and through the help of Romanian professional languages such as: medical, legal, economic.

Keywords: acquisition, lexis, influence, lexemes, professional languages

Lexicul unei limbi devine interesant și important din perspectiva a două aspecte distincte, și anume: în primul rând, bogăția unei limbi derivă, în mod elocvent, din diversitatea și din varietatea vocabularului, iar, în al doilea rând, schimbările care au loc în societate se reflectă atât direct, cât și indirect în vocabular, „compartimentul cel mai labil și mai supus influențelor din afară”¹.

Vocabularul oricărei limbi se află într-o continuă schimbare și evoluție, iar modificările ce au loc în cadrul acestuia sunt legate, fie în mod direct, fie în mod indirect, de evoluția societății și, în mod special, de transformările care se desfășoară atât în viața materială, cât și în cea spirituală a unei anumite colectivități lingvistice.

Astfel, evoluția tehnicii și a științei, numeroasele descoperiri și invenții, apariția unor discipline noi, amploarea vieții culturale și schimbările în plan cultural, socioeconomic, politic, modificarea mentalității și a concepției despre viață a oamenilor, contactele variate și din ce în ce mai strânse dintre popoare sunt unele dintre posibilele cauze, prin care lexicul limbii române s-a diversificat și a devenit variat.

Modificările ce au loc în interiorul lexicului se manifestă prin dispariția treptată a unor unități lexematice sau prin schimbarea unor sensuri și, de asemenea, prin apariția unor noi unități lexicale, care au scopul de a denumi lucruri, obiecte și acțiuni necunoscute sau inexistente într-o etapă anterioară.

În literatura de specialitate, există două căi esențiale, care contribuie la îmbogățirea lexematică a vocabularului, și anume: **1)** prin intermediul *mijloacelor interne*, ce presupun derivarea cu sufixe, prefixe, sufixoide, prefixoide, prin compunere sau prin conversiune, respectiv, schimbarea valorii gramaticale și o **a doua cale** vizează *împrumutul* unor unități lexematice, ce au etimologii străine. Specialiștii au pus în discuție, de-a lungul timpului, împrumuturile cuvintelor din limbi diferite și au urmărit aspecte legate de procesul adaptării fonetice, încadrării morfologice și al asimilării semantice în cazul cuvintelor, ce dețin etimologii fie unice, fie multiple, din limba de unde s-a realizat împrumutul, în limba împrumutătoare.

Originea neologismelor românești a ridicat și ridică, încă, foarte multe probleme. În urma cercetărilor realizate de mulți lingviști, s-a constatat că cele mai multe împrumuturi neologice au etimologie multiplă în limba română². Acest aspect poate fi explicabil prin faptul că, în general vorbind, majoritatea neologismelor românești provin din surse multiple, iar, la constituirea lexicului limbii române, au contribuit multe limbi. Astfel, putem aminti aici: latina savantă, neogreaca, rusa, germana, italiana, spaniola, franceza, engleza. Eterogenitatea lexicului românesc implică nu numai

¹ Iorgu Iordan, *Limba română contemporană* (LRC), București, Editura Ministerului Învățământului, 1956, p. 21-22.

² Theodor Hristea, *Probleme de etimologie*, București, Editura Științifică, 1968, p. 104. Să se vadă, de asemenea, și lucrarea lui Al. Graur, *Etimologie multiplă* în „Studii și cercetări lingvistice” (SCL), nr. 1, 1950, p. 22-34.

structura etimologică a vocabularului neologic al limbii române, ci și originea celor mai multe dintre elementele care-l formează³.

Un număr mare de cuvinte internaționale, – așa-numitele ”the international pool of words” – au pătruns în lexicul limbii române, dar, dintre toate împrumuturile, care au influențat limba română, s-au remarcat, într-un mod elocvent, influențele din limbile franceză (la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea) și engleză, actualmente.

Cercetătorii au remarcat faptul că atât neologismele fie ele simple *cuvinte* sau structurate sub forma unor grupări lexicematice, numite *unități frazeologice*, pot fi identificate în toate stilurile funcționale ale limbii române, și anume: stilul tehnico-științific, stilul oficial-administrativ (incluzând aici și stilul juridic), stilul publicistic, stilul belestristic, mai puțin, însă, stilul colocvial-familiar.

În stadiul actual al cercetărilor stilistice s-au impus două accepții ale *stilului ca deviere* (ce derivă din accepția stilului ca alegere a faptelor de limbă) și *stilul ca funcție lingvistică*⁴. Astfel, în primul caz, stilul a determinat mai multe probleme textului (d.e. textul literar) și a fost pus în relație cu o anumită normă a limbii. Prin *deviere*, respectiv, prin abatere de la norma lingvistică, au fost încălcate două aspecte fundamentale: *al cantității* (deviere cantitativă, statistică sau de frecvență) și *al calității* (deviere calitativă sau agramaticalitatea) – încălcarea unor reguli de sistem la nivel semantic, sintactic, morfologic sau fonetic⁵. Studiul celor două categorii de *devieri* devine folositor în stabilirea caracteristicilor lingvistice ale unor texte, ce reprezintă anumite variante stilistice ale limbii române. Devine important și util a stabili în mod clar rolul stilurilor funcționale în scopul buneii funcționări a sistemului limbii române. Referitor la cel de-al doilea aspect, *stilul* este în relație cu sistemul limbii, astfel, considerându-se că acesta se realizează în variante ale căror caracteristici sunt determinate de factori extralingvistici, cum ar fi de exemplu: factorii socioculturali.

Orice stil al limbii este un bun de care se folosesc toți vorbitorii ce au o anumită profesie sau dețin un anumit interes pentru un domeniu de activitate. Așadar, stilul reprezintă o realitate obiectivă, fiindcă pentru a transmite unui specialist cât mai precis și cât mai rapid fapte de limbă din domeniul specialității noastre, fiecare dintre noi suntem nevoiți a folosi un anumit limbaj.

Astfel, Ion Coteanu⁶ afirma că:

„... pentru orice medic, de pildă, o tăietură se cheamă *incizie*, un bolnav nu are *fierbințeală* sau *călduri*, ci face *febră*, face *temperatură* sau chiar *febricitază*. O umflătură este o *tumoare* sau o *tumoră*, *benignă*, adică «nevătămătoare» sau *malignă*, «primejdioasă». Un bolnav poate fi *deschis*, adică supus inciziei organelor de la suprafața unei regiuni care urmează să fie operată; el este *închis*, adică «cusut» la sfârșitul operației⁷...”

Exemplul apare în lucrarea lui Ion Coteanu (vezi *infra*) la începutul secolului al XX-lea, iar Florin Marcu în lucrarea sa *Marele dicționar de neologisme (MDN)*⁸ consemnează lexemele *incizie*, *febră*, (a) *febricită*, *tumoare/tumoră*⁹, *benignă*, *malignă* în calitate de neologisme.

Astfel: • *incizie* – „s.f.1. tăietură operată cu bisturiul în corpul unui om sau animal; incizură” (2); • (fig.) „cuvânt, expresie, sarcastică, vitriolantă”; 2. „crestătură în coaja unui arbore, în interiorul unui material”. (< fr. *incision*, lat. *incisio*), cf. **MDN**, s.v.;

• *febră* – „s.f. 1. temperatură ridicată a corpului cauzată de o boală; pirexie”. • „*febră musculară* – stare de oboseală generală la cineva neantrenat în urma unor eforturi fizice”. 2. „(fig.) emoție, neliniște, încordare” (< lat. *febris*, it. *febbre*), cf. **MDN**, s.v.

³ Theodor Hristea, *Op. cit.*, p. 104.

⁴ Paula Diaconescu, *Elemente de istorie a limbii române literare moderne*, București, Editura „Universitatea din București”, 1974, p. 87.

⁵ Idem, *Op. cit.*, p. 88.

⁶ Ion Coteanu, *Româna literară și problemele ei principale*, București, Editura Științifică, 1961, p. 55.

⁷ Idem, *Op. cit.* p. 54-59.

⁸ Florin Marcu, *Marele dicționar de neologisme (MDN)*, București, Editura „Saeculum I.O.”, București, 2008.

⁹ ! *tumoare/tumoră* – observăm faptul că ambele forme sunt acceptate în *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM₂)*, s.v.

- *febricitate* – „s.f. 1. (*med.*) stare febrilă”. 2. „(fig.) entuziasm, căldură” (< fr. *fébricité*), cf. MDN, s.v.
- *benign*, -ă – „(despre boli) care nu dă complicații sau stări grave”. (< lat. *benignus*, fr. *bénigne*), cf. MDN, s.v.
- *malign*, -ă – „adj. (despre boli, procese patologice) de natură gravă”; • „(fig.) rău, cu influență vătămătoare”. (< fr. *maligne*, lat. *malignus*), cf. MDN, s.v.

Prin urmare, termenii prezentați mai sus aparțin unui *lexic specializat*¹⁰, și anume: *domeniului medical*. Astfel, vorbitorul obișnuit, care nu deține informații de specialitate în domeniul medical sau într-un alt domeniu, de exemplu: cel juridic, pentru a înțelege mesajul, prin decodificare, este necesar să facă apel, în primul rând, fie la *dicționarele generale* ce „propun un model de corectitudine pluridimensional, reprezentativ pentru vorbitori diferiți sau pentru o competență lexicală medie”, fie la *dicționarele speciale*, „ce normează un sens univoc, general obiectiv la nivelul unei specialități date”¹¹.

Dacă am oferit în calitate de exemple, structuri și unități lexicale adecvate unui lexic specializat, și anume: domeniului medical, dăm exemple în continuare și de alte cuvinte specifice lexicului specializat din domeniul juridic sau din cel economic.

Pentru un jurist, cuvântul *acțiune* înseamnă o procedură referitoare la judecată, iar *a intenta o acțiune*, având subînțelesul: *a da pe cineva în judecată*, devine totuna cu *a trage, a duce, a chema pe cineva* (o persoană sau o instituție) *la judecată*, respectiv, *a da în judecată*.

În domeniul finanțelor, se vorbește rar de „împrumuturi”, fiind preferate *creditele*, care nu „se fac, ci se contractează”¹².

Unele cuvinte capătă semnificații deosebite în limbajul tehnic, altele, fără a avea un înțeles aparte, sunt folosite de specialiști în termeni savanți, fiind, de cele mai multe ori, necunoscute marelui public.

Din semnificațiile și termenii cu caracter tehnic se formează unitățile frazeologice „specifice diverselor profesii sau domenii de activitate”. Stilul limbii reprezintă, în primul și-n primul rând, un aspect al vocabularului în care sunt incluse și unitățile frazeologice, expresiile și locuțiunile tehnice. Acesta are, de asemenea, și trăsături sintactice, construcții și formule specifice.

Astfel, stilul unei limbi ar mai putea fi definit ca o sumă de procedee lexicale și sintactice cu ajutorul cărora se comunică un conținut de idei legat de o activitate umană oarecare”¹³.

Dacă lingvistul Ion Coteanu oferă o posibilă definiție *stilului unei limbi*, cum am putea defini *stilul unui scriitor*? La această întrebare, ne-ar putea răspunde Tudor Vianu în articolul său: *Dubla intenție a limbajului și problema stilului*, articol ce face parte din lucrarea *Arta prozatorilor români*¹⁴:

„Ceea ce vom numi «stilul» unui scriitor va fi ansamblul notațiilor pe care el le adaugă expresiilor sale tranzitive și prin care comunicarea sa dobândește un fel subiectiv împreună cu interesul ei propriu-zis artistic. Îmbogățite cu aceste adaosuri, expresiile ne introduc în intimitatea unei individualități, într-o sferă proprie de a resimți lumea și viața. Stilul este așadar expresia unei individualități. Stilul este așadar «expresia» unei individualități. Stilul este «întrebuintarea individuală a limbii», spunea odată renumitul lingvist Vossler, variind o formulă mai veche «Le style c'est l'homme même», spusese Buffon”.

În lingvistica românească, problema stabilirii și clasificării stilurilor funcționale ale limbii literare a preocupat mulți cercetători. Unii dintre aceștia le identifică peste tot, în genurile și chiar în speciile literaturii, în diverse domenii de activitate, în presă și în diferite publicații, deoarece cu un cuvânt se poate descoperi o tehnicizare cât de mică a limbii. În conformitate cu afirmațiile

¹⁰ Angela Bidu-Vrăncianu (coord.), *Lexic comun, lexic specializat*, Editura Universității din București, București, 2000.

¹¹ Idem, *Op. cit.* p. 11.

¹² Ion Coteanu, *Op. cit.*, p. 54-59.

¹³ Idem, *Ibidem*, p. 54-59.

¹⁴ Tudor Vianu, *Arta prozatorilor români*, București, Editura „Minerva”, 1970, p. 156.

acestora, poeziile lirice au un anumit stil lingvistic, cele epice impun altul, proza artistică altul, tragedia, de asemenea etc.

După ce în lucrarea sa, *Româna literară și problemele ei principale*, Ion Coteanu a stabilit trei stiluri funcționale de bază ale limbii literare (**d.e. artistic, științific și administrativ**), el revine asupra clasificării stilurilor funcționale ale limbii literare, reducându-le la două: *artistic* (se bazează pe imagini) și *tehnic-științific* (implică raționamente)¹⁵.

Însă discuția asupra stilurilor limbii impune și implică multe abordări și opinii controversate. Definirea acestora a avut la bază, în genere, conținutul comunicării și mijloacele expresive utilizate. Așadar, cei mai mulți exegeți au concluzionat activitatea lor de cercetare, prin evidențierea a patru stiluri funcționale esențiale, care sunt: științific, beletristic, oficial-administrativ, publicistic¹⁶.

Limbajul juridic este inclus în categoria limbajelor tehnico-profesionale, care se află de mult timp în atenția cercetătorilor lingviști, acestea fiind o problemă foarte importantă, fiindcă „de justetea terminologiei depinde înțelegerea completă a problemelor tehnice și posibilitatea comunicării dintre specialiști¹⁷”. În concluzie, afirmăm că limbajul juridic se înrudește cu diverse stiluri ale limbii, din care menționăm stilul operelor tehnico-științifice, administrative și publicistice. O caracteristică a stilului juridic este prezența *neologismului tehnic* prin care se fixează *terminologia juridico-administrativă* modernă.

Terminologia limbajului juridic oferă suficiente aspecte de tehnicitate, dintre care consemnăm împrumuturile de lexeme, existența unei terminologii tehnice propriu-zise, ce se bazează pe proprietatea termenilor, precizia, coerența, concizia, claritatea exprimării, prin abundența expresiilor frazeologice adecvate limbajului juridic, prin lipsa sinonimiei totale, printr-un stil impersonal, general, prin frecvența utilizării diatezei pasive cu valoare impersonală.

Prin intermediul acestor explicații, exegeții au evidențiat faptul că *limbajul juridic* se apropie de cel științific, de cel publicistic și chiar de cel juridico-administrativ.

Lingvista Paula Diaconescu (vezi *supra*) conchide faptul că stilul administrativ este „stilul comunicării în domeniul relațiilor economice, *juridice*, diplomatice, în relațiile comerciale și-n domeniul stilului administrativ¹⁸”. Limbajul administrativ este supus influențelor directe ale unor texte oficiale străine, își înnoiește rapid terminologia, își modifică formulele, adesea, după modelul străin.

În concluzie, este evident faptul că mulți termeni de origine neologică pătrund în limbă prin intermediul documentelor administrative.

BIBLIOGRAPHY

- Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române (DOOM₂)*, București, Editura „Univers Enciclopedic”, 2005.
- Bidu-Vrânceanu, Angela (coord.), *Lexic comun, lexic specializat*, Editura Universității din București, București, 2000.
- Coteanu, Ion, *Româna literară și problemele ei principale*, București, Editura Științifică, 1961.
- Coteanu, Ion, *Structura stilistică a limbii române* în „Limba română”, XI, nr. 4, 1962, p. 362-364.
- Diaconescu, Paula, *Elemente de istorie a limbii române literare moderne*, București, Editura „Universitatea din București”, 1974.
- Graur, Al., *Etimologie multiplă* în „Studii și cercetări lingvistice” (SCL), nr. 1, 1950, p. 22-34.
- Hristea, Theodor, *Probleme de etimologie*, București, Editura Științifică, 1968.

¹⁵ Ion Coteanu, *Structura stilistică a limbii române* în „Limba română”, XI, nr. 4, 1962, p. 362-364.

¹⁶ Constant Maneca, *Considerații asupra stilurilor limbii române literare în lumina frecvenței cuvintelor* în „Limba Română”, XV, nr. 4, 1966, p. 353.

¹⁷ Al. Graur, *Unele probleme ale vocabulelor profesionale* în „Limba română”, nr. 6, 1953, p. 23.

¹⁸ Paula Diaconescu, *Op. cit.*, p. 98.

- Iordan, Iorgu, *Limba română contemporană (LRC)*, București, Editura Ministerului Învățământului, 1956.
- Maneca, Constant, *Considerații asupra stilurilor limbii române literare în lumina frecvenței cuvintelor* în „Limba Română”, XV, nr. 4, 1966, p. 353.
- Marcu Florin, *Marele dicționar de neologisme (MDN)*, Editura „Saeculum I.O.”, București, 2008.
- Vianu, Tudor, *Arta prozatorilor români*, București, Editura „Minerva”, 1970.